

AZ ELSODORT PARASZTFIÚ

Imre regényt érdemelne. Am az irodalomban miért lenne szerencsésebb, mint az életben volt.

Kis palócfalumban a parókiával szemben állt a házuk. Az apja pörgebajszú törpebirtokos, aki a képviselőtestületben egyedül mondott ellent a jegyzőlakás folyamatos csinósításának. És minden hajnalon, amikor a jószágok elé odatette a szénát, leballagott a kocsmába, bedobott két féldeci kisüstit. Se többet, se kevesebbet. Húsvéthétfőn beengedte házról házra járó muzsikáló cigányokat. Hej, de jót daloltunk egyszer! De nem Paja bátyámról beszélek most, hanem a fiáról.

Imre (1928-ban született) istenáldotta tehetségű parasztgyerek volt, aki a szokásos úton botorkált végig. Már elvégezte a hat elemi, mire a szülők beletörődtek abba, hogy taníttatni kellene a fiút. Bata kántortanító úr tejért, vajért, hizott libáért felkészítette a különbözetire, s mehetett polgári iskolába, mindjárt a harmadik osztályba. Azt elvégezve, újabb különbözetivel, gimnáziumba.

Amikor a front elérte a Mátrát, egy időre Imre is visszatért a szülőkhöz. Kiskamasz volt még, nem hajtották el a leventékkal.

A visszamaradt fegyverekkel sokan orvvadászatra adták a fejüket. Gurci, a falu első legénye, nagy, de veszélyes üzletbe kezdett. A Mátra titkos útjain Gyöngyöspatára vitte a vadhúst, ahonnan olcsó áron bort meg pálinkát hozott a csordultig teli pincékből. Imrét, az unokatestvérét maga mellé vette üzlettársnak. Vadhús, forrált bor, hadimenyecskék, kaland.

Vége lett a nagy háborúnak, s fordulni látszott a történelem kereké. Imre visszaült az iskolapadba, s még mint gimnazista, népi kollégista lett. Egy mulatságon táncolva, hátrafele dobálta a sarkát és véletlenül seggberúgott va-

lakit. Hátratekintett, és „sértettként” Rákosi Mátyás mosolygott vissza rá. Aztán az alaposan átszervezett és nevet kapott Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem első reformfolyamára „nyert” felvételt. Pesten is gyakran találkoztunk, mert én, mint vasutasgyerek — majdnem ingyenjeggyel — hetente hazaszaladtam. Imre anyja leste, mikor bukkanok fel, és hétről hétre küldte fiának a „kiscsomagokat”, amelyek, mire elkészültek, már nem is voltak olyan picinyek.

Ez az évfolyam egyébként később egy szakajtóra való országos vezetőt adott a hazának, s közülük néhányan ma is ott virgonckodnak a közélet porondján. Imre, akit egy időközben kiszuperált vezérigazgató kiemelkedő képességűnek jellemzett — természetesen — véletlenül sem kerülhetett közéjük.

Pedig karrierje biztatóan kezdődött. Mint friss diplomás, 1953-ban állt munkába. Am a káderlapján — néhány kedves évfolyamtársának besúgása alapján — ott volt mindaz, ami Nagy Imre új agrárprogramjában szerepelt: az érdektelenségtől a padlássöprésig, a hagyományos mezőgazdasági kultúrák tönkretételétől az osztályharc éleződése jegyében elkövetett bűnökig. A „jövő embereként” diadalmenetben vitték az akkori Földművelési Minisztérium tervosztályára — mindjárt főelőadónak. Csak hogy visszatért Rákosi és Imre újra gyanús káder lett.

Idős, sokszorosan mellőzött szakemberek fogadták maguk közé; együtt araszolt Ricsiékkel

kocsmától kocsmáig, az utolsó kortyot a Kálvin térnél itták meg a Don Kanyarnak nevezett talponállóban.

Imre 1956-ban a Szentkirályi utcában, a Rádió épülete mellett lakott, ügyeletes szerelme pedig pincérlány volt a Continentálban, amely a felkelők egyik főhadiszállása lett. Ráadásul, amikor a Bem térről hazafelé tartott, az egyik saroknál magyar katonák teherautóról puskákat osztogattak. Imre lödözni nem akart, de mint hajdanvolt orvvadász, nem tudott ellenállni a kísértésnek és egy puska a hóna alá csapott. Be is vitték a fegyverrel együtt a rendőrkapitányságra. Hamarosan kiszabadult, de maradt egy lista, amelyen az ő neve és címe is szerepelt. Mint népszerű fiatal, beválasztották a minisztérium forradalmi tanácsába, és ez sem volt különösebben jó pont a későbbiekben.

Kettőjüket bocsátották el a minisztériumból. Szerencsére szesztestvérei beprotezsálták az Erdért Vállalat Nagycsarnokban lévő árudájába. Az itt dolgozók megtanították rá, hogyan kell két csokor hóvirágból hármat csinálni, és az Erdért mohakoszorúért menő teherautóján tiztizenöt kofa árúját is beszállítani. Imrének hirtelen nagyon sok pénze lett, kellemesen elüldögtünk a szomszédos kiskocsmákban.

Imre megnősült, egy kedves szövelányt vett el feleségül, gyermekük született, akit hosszú időn át albréletben neveltek. Hosszasan várokoztak, míg végül kiutaltak nekik egy kis lakást Pesterzsébeten. Boldogan vonult ki a családdal, s csak akkor hőkölt vissza, amikor az öreg

ház udvara, ahová eligazították őket, tele volt gyászokocikkal. Olyan régi, ló vontatta üveg-hintőkkel. Kiderült, hogy a Temetkezési Vállalat felszámolt irodáiból kaptak két helyiséget.

Két-három év múltán a régi évfolyamtársak úgy érezték, hogy valamit tenni kellene Imréért. Megajánlották neki a Pest Megyei Zöldért Vállalat titkárságvezetői posztját. Imre nem akart elbúcsúzni a hóvirágoktól és a mohakoszorúktól, de figyelmeztették, hogy itt a történelmi pillanat, most még tudnak rajta segíteni, de ha óckodik, örökre segédmunkás marad. Ment tehát titkárságot vezetni, ahol képzetlenebb és szűkebb látókörű emberek lettek a főnökei.

Kórházba került a tüdejével. Csak a Bosnyák tér hírhedt, nagy maffiavezére látogatta meg, s vitt neki ajándékba tizenkét zöldpaprikát, és pénzkölcse is felajánlott.

Amikor utoljára beszélgettem vele, a fiára panaszkodott, aki a nagymamánál nyaralva kifosztotta a padlást, elvitte a régi paraszti edényeket és egyéb tárgyakat, s jó pénzen értékesítette, hogy külföldre mehesse nyaralni.

Imre egyedül ácsorogva, rossz pálinkákat ivott az erzsébeti kocsmákban, leste a szárnyaszegett embereket, és egyre inkább hazavágyott a faluba. Májzsugorban halt meg, s temetésére falunk termelészövetkezete külön autóbust bérelt, hogy feljöhessenek a gyászolók. Pedig őt kellett volna hazavinni.

Amikor Imre elindult, sok fiatal hagyta el a falut, hogy kis hazánkban próbáljon szerencsét. Azt hallom, hogy mostanára szinte teljesen megállt ez a folyamat. Otthont építenek, s a faluban vagy környékén próbálnak megfelelő keresethez jutni. Nem tudom, hogy örüljek-e, vagy sajnálkozzak ezen.

SOLYMÁR JÓZSEF